

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY VA O'RTA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI
TOSHKENT DAVLAT SHARQSHUNOSLIK UNIVERSITETI

«KELISHILDI»

Oliy va o'rta maxsus ta'lif
vazirligi

2021 y.

«TASDIQLAYMAN»

TDSHU rektori
G.Rixsiveva

2021 y.

**5A120304 – Tarixshunoslik, manbashunoslik va tarixiy tadqiqot
usullari (mamlakatlar bo'yicha)**
magistratura mutaxassisligiga kiruvchilar uchun
maxsus (ixtisoslik) fanlaridan
D A S T U R

Toshkent - 2021

Annotatsiya

Dastur 5A120304 - Tarixshunoslik, manbashunoslik va tarixiy tadqiqot usullari (mamlakatlar bo‘yicha) magistratura mutaxassisligiga kiruvchilar uchun 5120300 – Tarix (Markaziy Osiyo mamlakatlari bo‘yicha) ta’lim yo‘nalishining 2017/2018 o‘quv yilida tasdiqlangan o‘quv rejasidagi asosiy fanlar asosida tuzilgan.

Tuzuvchilar:

Doniyorov A.X. – TDSHU «Markaziy Osiyo xalqlari tarixi va etnologiyasi» kafedrasi professori, t.f.d.

Is’hoqov M.M. – TDSHU «Manbashunoslik va tasaffuv germenevtikasi» kafedrasi mudiri, t.f.d., professor.

Alimova R.R – TDSHU «Markaziy Osiyo xalqlari tarixi va etnologiyasi» kafedrasi mudiri, t.f.n., dotsent.

Madraimov A. – TDSHU «Markaziy Osiyo xalqlari tarixi va etnologiyasi» kafedrasi v.b. dotsenti, PhD

Odilov B. – TDSHU «Markaziy Osiyo xalqlari tarixi va etnologiyasi» kafedrasi katta o‘qituvchisi, PhD

Askarov M. – TDSHU «Markaziy Osiyo xalqlari tarixi va etnologiyasi» kafedrasi o‘qituvchisi, PhD

Taqrizchilar:

D.A. Alimova – O‘z RFA Tarix instituti “Tarixshunoslik, manbashunoslik va tarixiy tadqiqot metodlari” bo‘limi boshlig‘i, tarix fanlari doktori, professor

N. Mustafayeva – O‘zR FA Tarix instituti “Tarixshunoslik, manbashunoslik va tarixiy tadqiqot metodlari” bo‘limi guruh rahbari tarix fanlari doktori, dotsent

Dastur Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti Kengashining 2021 yil 01 iyuldagি 11-sonli majlisida muxokama qilingan va tasdiqlangan.

Kirish

Mazkur dastur Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti magistraturasining 5A120304 - Tarixshunoslik, manbashunoslik va tarixiy tadqiqot usullari (mamlakatlar bo'yicha) mutaxassisligiga kirish imtihonlari uchun tuzilgan va unda 5120300 – Tarix (Markaziy Osiyo mamlakatlari bo'yicha) ta'lim yo'nalishi o'quv rejasidagi Markaziy Osiyo tarixi tarixshunosligi va Markaziy Osiyo xalqlari tarixinining manbashunosligi fanlariga tegishli mavzular qamrab olingan.

Universitet magistraturasi mutaxassisliklarining barchasida mutaxassislikka mos fanlar bo'yicha kirish imtihonlari yozma ish shaklida o'tkaziladi. Yozma ishlar topshiriqlari uch qismdan iborat qilib belgilanadi va 100 ballik baholash mezonlari qo'llanadi:

- 1.Birinchi qism fanning umumnazariy masalalari – 30 ball;
- 2.Ikkinchi qism tegishli mamlakat yoki mintaqaga oid masalalar – 30 ball;
- 3.Uchinchi qism sharq tillaridan tegishli mazmun va hajmdagi matnlarning ona tiliga yozma tarjimasi – 40 ball.

100 ballik baholash mezonlari dastur nihoyasida keltiriladi.

5A120304 – Tarixshunoslik, manbashunoslik va tarixiy tadqiqot usullari (Markaziy Osiyo mamlakatlari bo'yicha) mutaxassisligi yuzasidan kiritiladigan kirish testlarining mazmuni kafedra o'quv rejasidagi bakalavriat bosqichida olingan bilim, ko'nikma va malakalarga asoslanadi. Jumladan, Markaziy Osiyo xalqlari tarixi, Markaziy Osiyo xalqlari tarixinining manbashunosligi va tarixshunosligi kabi o'quv fanlari yuzasidan asosiy savollar mustaqil ta'lim uchun hamda amaliy mashg'ulotlar uchun savollar majmui doirasida kirish testlari tayyorlandi.

I. **Markaziy Osiyo tarixi tarixshunosligi**

Tarixshunoslik haqida tushuncha. Tarixshunoslik fani predmeti, uning maqsad va vazifalari. Tarixshunoslik fanining boshqa tarixiy fanlar bilan bog'liqligi. Tarixshunoslik fanining davrlanishi, manbalari. O'zbekistonda tarixshunoslik. Tarixning fan sifatida paydo bo'lishi. Xalq og'zaki ijodi namunalari bo'lgan doston, rivoyat, afsonalar – dastlabki tarixshunoslik manbalari ekanligi.

Tarixshunoslik fanini o'rganishda D.A.Alimova "O'zbekistonning yangi tarixi. Konseptual-metodologik muammolar", T.Saidqulovning "O'rta Osiyo xalqlari tarixinining tarixshunosligidan lavhalar", M.A. Axunova, B.V. Luninning "История исторической науки в Узбекистане", D.A. Alimova "XX asrning dastlabki o'ttiz yilligida O'zbekistonda tarix fani. Tarixshunoslik ocherklari", M.M.Is'hoqov, X.T.Fayziyev "Markaziy Osiyo xalqlari tarixi tarixshunosligi va manbashunosligi" kabi asarlarining ahamiyati.

Zardushtiylik tarixshunosligi. Zardushtiylik dinining vujudga kelishi, "Avesto"ni o'rganish tarixi. Avesto – qadimgi yozma tarixiy asar. Mustaqillik yillarida "Avesto" tarixshunosligi.

Toshbitiklar va yilnomalar – eng qadimgi yozma tarix manbalari. O'rxun-Yenisey, Kul-Tegin va Bilga-Hoqon bitiklari. Ahomoniylar davri mixsimon yozuvlar. Rimlik, yunon va xitoy yilnomachilarasi asarlarida Markaziy Osiyo tarixshunosligi (Gerodot, Fukidid, Arastu, Plutarx, Gomer, Strabon, Diodor, Yustin. Ban Gu, Li Yan-shou va b.). Eron Ahomoniylari, yunon-makedon bosqini va ularga qarshi kurashning tarixiy adabiyotlarda yoritilishi. Markaziy Osiyo hududida qadimgi davlatlar tarixshunosligi.

Ilk o'rta asrlarda Markaziy Osiyoda tarixiy bilimlarining rivojlanishi.

R.G.Kuzeyev. G.F.Debes, V.A.Livshits B.X.Karmishevalarning sovet davrida yaratilgan Markaziy Osiyo xalqlarining eng qadimgi va ilk o'rt asrlar tarixiga bag'ishlangan asarlarining ahamiyati.

Tarixiy adabiyotlar eftalitlar davri va Turk xoqonligi tarixinining yoritilishi. Turkiy yozuvdag'i dastlabki bitiklar. Musulmon tarixnavisligi, uning ijtimoiy tafakkuri va madaniy saviyasi. Arablar bosqini va Markaziy Osiyo xalqlarining istilochilarga qarshi kurashi tarixshunosligi (Tabariy, Narshaxiy). Musulmon uyg'onishi davri va uning Markaziy Osiyoga ta'siri. Dunyoviy va diniy bilimlarning bir-biriga ta'siri. Abu Rayhon Beruniy tarixiy asarlarining tarixshunoslikdagi o'mni. Bayhaqiy, Bag'dodiy, Yusuf Xorazmiy as Sam'oniy, Maqdisiy va boshqalarning tarixshunoslikdagi o'mni.

Musulmon uyg'onish davrining tarixiy adabiyotlarda yoritilishi, Markaziy Osiyo xalqlarining IX-XII asrlar davri tarixini o'rganishda A.Mestning, M.Koshg'ariyning, Nizomulmulk, Gardiziyy, Abu Rayhon Beruniy, Al Xorazmiy, Bayhaqiy, Muhammad ibn Nadjib Bekran, Ibn al-Asir, Hamidulloh Qazviniy, Madoiniy, Al-Yaqubiy, Ibn al-Faqih, Ibn Xurdadbek, Tabariy, Al-Mas'udiy, Istahriy, Ibn Havqal, Al-Muqaddasiy, Utbiy, As-Saolibiy, Yoqut Hamaviy kabi asarlari muhim manba sifatida, Uyg'onish davrining Markaziy Osiyoga ta'siri.

O'zbek xalqining etnogenezi va etnik tarixshunosligi. O'zbek xalqi etnogenezi va etnik tarixinining o'rganilishi davrlari. O'zbek xalqi etnogenezi tarixshunosligi. XX asrda o'zbek xalqi etnogenezi tarixshunosligi. Mustaqillik yillarda o'zbek xalqi etnogenezi va etnik tarixini K.Shoniyozov, I.Jabborov, A.Asqarov, O.Bo'riyev, X.Ismoilov, Q.Nasriddinov, X.Toshev, Z.Orifxonova, A.Doniyorov, A.Ashirov asarlarida yoritilishi. O'zbekistonda etnografik tadqiqotlarning bugungi holati, asosiy yantuqlari, muammolari va istiqbollarini o'rganilishi.

Qoraqalpoq xalqining etnogenezi va etnik tarixi masalasi o'rganilishi. Irqiy hamda tillardagi umumiylig va o'ziga xosliklar. Qoraqalpoq xalqining an'anaviy xo'jalik turlari, an'anaviy xo'jaligining o'ziga xos jihatlari, chorvachilik va dehqonchilik madaniyati, mintaqada ko'chmanchi chorvachilik xo'jaligi, chorvachilik bilan bog'liq marosimlar, udumlar, sehrgarlik usullari, qishloq xo'jaligi qurollarining tarixiy va etnografik adabiyotlarda o'rganilishi.

Tojik xalqining etnik shakllanishi tarixi, Tojik xalqi etnogenezi va etnik tarixinining o'rganilishi. Tojik xalqining dehqonchilik xo'jaligi, chorvachilikning

o‘ziga xos jihatlari, uy qurilishi, kiyimlari, taomlari, oilaviy xo‘jalikda bajariladigan turli marosimlar tarixshunosligi.

Turkman xalqi etnogenezi va etnik tarixining o‘rganilishi. Turkman xalqining shakllanishi tarixi. Turkman xalqining antropologiyasi, etnogenezi va etnik tarixini yoritishga oid manbalar. Irqiy hamda tillardagi umumiylilik va o‘ziga xosliklar. Turkmanlarning kelib chiqishiga oid g‘oyalar. Turkmaniston hududidagi antropologik va etnografik tadqiqotlar. Turkman xalqining xo‘jaligi, moddiy va madaniyati. Turkmanlarning madaniy turar joylari. Xalqning an’anaviy kiyim-kechaklarini, mintaqqa xalqlari bilan o‘xshash jihatlarining o‘ziga xos xususiyatlari tarixshunosligi.

Qozoq xalqiga qisqacha tarixiy tasnif. Qozoq xalqi etnogenezi va etnik tarixining o‘rganilishi. Irqiy hamda tillardagi umumiylilik va o‘ziga xosliklar. Qozoq xalqining Markaziy Osiyoning boshqa xalqlari bilan aloqalarini o‘rganilishi. Qozoq xalqi madaniyati, asosiy xo‘jalik turlari, Chorvachilik va dehqonchilik madaniyati hamda chorvachilik bilan bog‘liq marosimlar, udumlar, xalqning an’anaviy xo‘jaligini tarixiy va etnografik adabiyotlarda o‘rganilishi.

Qirg‘iz xalqning etnogenezi va etnik tarixi masalasi. Qirg‘iz xalqi etnogenezi va etnik tarixining o‘rganilishi. Qirg‘izlarning mintaqqa xalqlari bilan o‘zaro aloqalarini o‘rganilishi. Asosiy xo‘jalik turlari: chorvachilik va dehqonchiligi, qirg‘izlarning turmush tarzi va uning o‘ziga xos jihatlari tarixshunosligi.

O‘zbekiston hududidagi dastlabki etnografik tadqiqotlar. O‘zbek xalqining shakllanish tarixi. O‘zbek xalqining shakllanishida turli davrlardagi o‘ziga xos xususiyatlar. Turli elat va urug‘ vakillarining aralashuvi jarayoni.

O‘zbek xalqining etnogenezi va etnik tarixi. Zamonaviy avtoxton aholining etnik tarkibi. Lingvistik va antropologik tasniflashdagi xususiyatlar. “O‘rta Osiyo ikki daryo oralig‘i” tipi. Qadimgi o‘troq va ko‘chmanchi aholi irqiy tiplari. O‘zbekistonda etnografiya fanining rivojlanish bosqichlari. O‘zbek xalqining etnogenezi va etnik tarixi. O‘zbeklar etnogenezida ishtirok etgan etnik komponentlar. O‘zbek milliy mentaliteti.

O‘zR FA Tarix va arxeologiya instituti tarkibida Etnografiya bo‘limining tashkil etilishi va faoliyati. Rossiya imperiyasi va sovetlar davrida etnografiyaning rivojlanishi.

Mustaqillik yillarida O‘zbekistonda etnografiya fanining rivojlanishi. K.Shoniyoziyov, I.Jabborov, A.Asqarov, O.Bo‘riyev, X.Ismoilov, Q.Nasriddinov, X.Toshev, Z.Orifxonova, A.Doniyorov, A.Ashirov va boshqalar. O‘zbekistonda etnografik tadqiqotlarning bugungi holati, asosiy yutuqlari, muammolari va istiqbollari.

Xorazmshohlar davlati tarixining adabiyotlarda yoritilishi. Mo‘g‘ullarning Markaziy Osiyoga hujumi tarixshunosligi. An-Nasaviyning asari. Arab tarixnavisi Ibn al-Asir. Juvayniy, Rashididdin, Muhammad Nisoviy asarlari. Mo‘g‘ullarga qarshi milliy-ozodlik kurashining tarixchilar tomonidan o‘rganilishi. Jaloliddin Manguberdining 800 yilligini nishonlash to‘g‘risida Prezident Farmoni va Vazirlar Mahkamasining qarori.

XIII-XIV asrlarda yaratilgan Markaziy Osiyo xalqlari tarixini yorituvchi mualliflar asarlarida Markaziy Osiyoda mo‘g‘ullar hujumidan keying tarixiy voqealarning yoritilishi.

Jamol Qarshiy, Muhammad Ibrohim Atoiy, Firdavsiy, Alisher Navoiy, Abdurahmon Jomiyning asarlari XIII-XIV asrlar tarixini o‘rganishda muhim manba sifatida.

Amir Temur davri tarixshunosligi davrlari va ularning xususiyatlari. «Temur tuzuklari». Amir Temur davlati tarixining tarixiy adabiyotlarda yoritilishi. G‘iyosiddin Ali, Nizomiddin Shomiy, Ibn Arabshoh asarlari. Rui Gonzales de Klavixo kundaligi. Sharofiddin Ali Yazdiy, Hofizi Abro‘ asarlari. Temuriylar davri tarixshunosligi. Abdurazzoq Samarcandiy, Mirzo Ulug‘bek, Mirxond, Xondamir, Juvayniy, Fasix Havofiy, Jamol Qarshiy, Muhammad Ibrohim Atoiy, Firdavsiy, Alisher Navoiy, Abdurahmon Jomiyning asarlari muhim manba sifatida. Tarixiy bilimlar taraqqiyotining xususiyati. Amir Temur va Temuriylar davri tarixshunosligining bugungi kundagi dolzarb muammolari.

A.Lebedenka, B.V.Yusov, A.Xo‘jayev, Turg‘un Olmos tomonidan yozilgan tarixiy asarlarda Temuriylar davri Markaziy Osiyo xalqlari tarixshunosligi.

XVI-XIX asrda Markaziy Osiyo haqidagi tarixiy manbalarni o‘rganishning ba’zi bir masalalari. XVI-XIX asr oxirlarida Markaziy Osiyo haqidagi tarixiy jo‘g‘rofiy asarlar. «Tavorixi guzide» va «Nusratnama». Kamoliddin Binoiyning «Shayboniynoma» asari. Muhammad Solih, Fazlulloh ibn Ro‘zbexon asarlari. Shayboniylar davrida Turkiston xalqlari tarixining yoritilishi. XVI asr tarixnavislari asarlarida voqyealar bayoni usullari, xususiyati.

XVII-XVIII asrlarda Buxoro Xiva va Qo‘qon xonligi tarixshunosligi. Muhammadyor ibn Arab Qatag‘on, Mir Muhammad Amin Buxoriy, Abdurahmon Tole, Muhammad Yusuf Munshi va boshqalarning asarlarida tarixiy voqyealar tasviri. «Baxr-ul asror» Buxoro xonligini XVII asr tarixini o‘rganishda muhim manba. Buxoro xonligining XVIII asrdagi tarixshunosligi.

Xiva xonligi tarixining adabiyotlarda yoritilishi. O‘tamish Xojining «Chingiznama» asari. Abulg‘oziy Bahodirxonning «Shajarayi tarokima», «Shajarayi turk» asarlarida tarixiy voqyealar bayoni usullari. «Shajaraviy tarixnavislik». Shermuhammad Munis va Muhammad Rizo Ogaxiy tarixiy asarlari.

Qo‘qon xonligi tarixshunosligi. Qo‘qon xonligi tarixnavislarining voqyealar bayoni usullari va g‘oyasi. Muhammadhakimxon to‘ra, Ibrat, Mulla Olim Mahdum xoji, Mirzoolim Mushrif, Muhammad Aziz Marg‘iloniy asarlari Qo‘qon xonligining muhim manba sifatida.

Qozoq va qoraqalpoq xalqining mazkur davrdagi tarixini o‘rganishda Mahmud ibn Vali, Muhammad Haydar mirzo, Abulg‘oziy Bahodirxon, Munis va Ogahiy, Muhammad Avaz Marg‘iloniyning asarlar muhim manba sifatida. Mazkur davrda mavjud bo‘lgan Qozoq xonligi tarixi bo‘yicha yaratilgan M.X.Abuseitova, N.A.Atigayev asarlarining ahamiyati.

Turkman xalqi tarixini o‘rganishda Xofiz tanish Buxoriy, Xondamir, Sharafxon Bidlis, Budoq Qazvini, Qozi Ahmad Kumi, Qozi Ahmad Ga’ffori, Faridunbek, Muahammad Solih, Abulg‘ozzi Bahodirxon, Shermuhammad Munis, Ogahiy, Muhammad Kozim asarlari muhim manba sifatida.

Tojik xalqining tarixini o‘rganishda Xondamirning «Ma’osir ul-muluk», «Dastur al-vuzaro», «Habib us-siyar fi axbor afrod ul-bashar» asarlari, Muhammad Solihning, Amir Ahmad Roziy, Iskandarbek Munshiy, Muhammad Kozim, Sulton Muhammad, Mirza Salimbek, Ahmad Donish, Filipp Nazarov asarlar muhim manba sifatida.

Sharqiy Turkiston xalqlarining XVI-XIX asrlar tarixini o‘rganishda B.A.Litvinskiy, B.V.Yusov, B.Ahmedov, M.Kutlukov, S.V.Timchenko asarlarining o‘rni.

Markaziy Osiyoning Rossiya tomonidan bosib olinishini o‘rganilishi. Ahmad Donishning ijtimoiy-siyosiy voqyealarga munosabati. Mirzo Abdulazim Somiyning asarlarida Mang‘itlar sulolasiga munosabat. Rossiya-Buxoro urushi, Buxoro amirligi tarixi tarixnavisligi. Avaz Muhammad Attor Ho‘kandi, Mullo Yunusjon Munshiy, Mirzo Olim Mushrif, Muhammad Solih Toshkandiy, Muhammad Yunus Toib, Muhammad Aziz Marg‘iloniy asarlarida Qo‘qon xonligiga rus istilosи talqini. Rossiya imperiyasining mustamlakachilik siyosati tarixshunosligi. Tarixiy adabiyotlarda chor mustamlakachilariga qarshi milliy ozodlik kurashining yoritilishi. Rossiya imperiyasi mustamlakachilik tuzumiga qarshi Turkiston xalqlari milliy ozodlik harakatining sovet davri tarixshunosligida yoritilishi. Milliy ozodlik harakatining mustaqillik yillari tarixshunosligi.

Qoraqalpoq xalqi tarixiga oid F.B.Dorand, A.Nesterov, Riza-Kuli-Mirza, A.L Kun hamda Qozoq xalqi tarixiga bag‘ishlangan ye. Smirnov, N.Z. Ledenev kabilarning asarlari tahlili. Sovet davrida yaratilgan S. Tolibekov, U.X.Shalekenov, M.S. Tursunova, A.B. Tursunbaev asarlarining ahamiyati.

Tojik xalqi tarixini o‘rganishda X.A.Chanishev, V.V.Grigorev, A.P.Xoroshxin, A.I.Bryanov, H.Engelgard, I.Borodovskiy, F.F.Martene, S.H.Yujakov, A.P.Subbotin, A.K.Gayne, F.Kostenko, I.V.Mushketov, V.V.Grigorev, A.Apishev, B.I.Iskanderov asarlarining o‘rni.

Turkmanlarning Rossiya imperiyasi davridagi tarixini o‘rganishda A.I.Gluxovskiy, A.I.Svinsov, V.A.Obruchev, A.M.Konshin, N.I.Veselovskiy, tadqiqotlari va A.N.Korupatkin A.Xoroshxinning esdaliklari, V.V.Bartold asarlarining o‘rni.

N.L.Grodeov, A.G.Tumanskiy, E.Smirnov asarlarida qirg‘iz xalqi tarixining yoritishi.

Sovetlar davrida O‘zbekistonda tarix fanining rivojlanishi. 1920-30 yillardagi siyosiy, iqtisodiy va madaniy hayot tarixshunosligi. O‘zbekistonning Ikkinci jahon urushi yillaridagi va 50-80 yillar tarixshunosligi. Zaki Validiy To‘g‘on, G.I.Safarov asarlari. Markaziy Osiyo xalqlarining istiqlol uchun kurashlari bayoni. Sovetlar davrida O‘zbekistonda tarix fani rivoji. Sovetlar

davrida yaratilgan ilmiy-tarixiy asarlar. Tarix faniga davr ta'siri. Qayta qurish davrida tarixnavislikda erkin fikrlash, xolislik.

Qoraqalpoq xalqi tarixini o'rganishda M.P.Payzullayeva, M.M.Niyozova, G.Q.Matyoqubova, P.G'oipov, A.Rajabov, K.A.Ametov tomonidan yozilgan asarlar muhim manba sifatida.

Sovetlar hukmronligi davrida X.Arginbayev, V.V.Votrov, X.A.Kaunov, E.A.Masanov, S.Tolibekov, U.X.Shalexenov, N.J.Shaxanova, M.S.Tursunova, B.S.Suleymanov, V.Ya.Basin, M.X.Abuseitova, A.B.Tursunboyeva, G.A.Demesheva asarlari qozoq xalqining tarixini organishda muhim manba sifatida.

Qirg'iz xalqining sovetlar davri tarixini yoritishda K.I.Petrov, D.Jbaktiqulov, A.N.Kononov asarlari o'rni va ahamiyati.

Tojik xalqi tarixini o'rganishda T.Yo'ldoshev, R.G, Kuzeyev, G.F.Debes, I.M.Oranskiy, B.X.Karmishev, A.Muxetdinov asarlarining roli.

V.V.Bartold, L.S.Berg, A.A.Romaskevich, A.Karriyev, V.G.Moshkova, A.N.Nasonov, A.Yu.Yakubovskiy A.A.Roslyakov, G.P.Vasileva, A.Jikiyev, V.V.Ginzburg, V.P.Alekseyev, X.Yusupov, A.Jikiyev, V.Ya.Zezenkova asarlari turkmanlar tarixini o'rganishdagi ahamiyati.

Afg'on xalqi tarixini o'rganishda V.M.Masson, V.A.Romodinning "История Афганистана" (1964-1965), Muxammed Alining "Афғанис्तан" (1957), K.I.Sokolov-Straxov, R.K.Urmanova, N.A.Xalfin, Ye.L.Shteynberg, M.G. Pikulin, G.A.Xidoyatov, V.G.Korgun, A.YA.Sokolov A.X.Babaxodjaev asarlarining ahamiyati.

Sharqiy Turkiston tarixini o'rganishda L.A.Chvir Osim Boqiy O'g'li, Alixonto'ra Sog'uniy, Malla Abdullayev, Anvar Boytur, Xayriniso Sidiq, D.A.Isiev, Nabijon Tursun asarlari muhim manba.

O'zbekiston tarix fani taraqqiyotidagi yangi bosqich. Mustaqil O'zbekiston Respublikasi tarixini o'rganishda I.A.Karimov asarlarining ahamiyati. «O'zbekistonning yangi tarixi markazi»ni tashkil etilishi. O'zR FA Tarix Instituti faoliyatini takomillashtirish to'g'risidagi O'zR Vazirlar Mahkamasining Qarori (1998). O'zbekistonning mustaqillik yillardagi iqtisodiy, ijtimoiy va madaniy hayoti tarixshunosligi.

Markaziy Osiyo xalqlarining Mustaqillik yillari davri tarixini o'rganishda T.S.Jiemuratov, G.B.Utepova, B.Bsailbekov, Y.Q.Umarov, Y.B.Utepova, Z.A.Reymova, M.A.Utemuratov N.Nazarbayev, M.Tinishpayev, M.S.Mukanov, Bekpo'lat Toshpo'lat o'g'li, A.Bushkov, S.Yo'ldoshboyev, D.Boboyevlar G.V.Nosovskiy, A.T.Fomenko, N.M.Karamzin, N.A.Manapayeva Z.D.Majidzoda, S.R.Muhiddinov, X.Zarifiy, X.Pirushmoyev, R.Alimov, N.S.Solixonov, M.Annanepesov, Balasagunlu, Amantagan Begdjanov, Mahmud Kaşgari, Qurbanqulu Berdimühemmədov, Farruh Shumer, Vak Gulam Axmad, X.Vedad, Dost Muhammad, Zadrin Saxib, Nur, O.Zoxidov, Mir Axmad Shax, Nasir Neda, P.Faxima, A.A.Arslanova, M.R.Arunova, V.S.Boyko, Dj.Bush, V.G.Korgun asarlari muhim manba sifatida.

II. Markaziy Osiyo xalqlari tarixining manbashunosligi

Markaziy Osiyoning uzoq o‘tmishiini aks ettiruvchi yozma yodgorliklarning talqini, ijtimoiy siyosiy, madaniy aspektlari kompleks tahlili, sabab, jarayon, oqibat kategoriyalari orqali yetkaziladi. Eroniyzabon, xitoy tilli, qadimgi turkiy va boshqa manbalarda yetib kelgan ma'lumotlar tarixiy jarayon qonuniyatlari, mahalliy sharoit, biosfera va muhit, individual va ijtimoiy harakat omillari orqali, inson ongi va tafakkuri taraqqiyoti samaralari sifatida ko‘rsatib beriladi.

Avesta kitobining fenomenologik mohiyati. Zardusht va zardushtiylikning yuzaga kelishi sabablari, tarixiy shart-sharoitlari. Avestaninig roviy mifologik qatlamlari va ularning diniy talqinlari paydo bo‘lish shart-sharoitlari. Mil.avv. I ming yillik boshlarida Markaziy Osiyo xalqlari hayotidagi ijtimoiy o‘zgarishlar. Mulkiy munosabatlar. Jamiyatni boshqarish strukturasidagi yangiliklar. Mulkiy munosabatlar va ijtimoiy iabaqalanish. Ilk hududiy davlat uyushmalari alomatlari. Individ va jamiyat munosabatlari. Ma’naviy evrilish zaruriyati. Mifologik tizimdan diniy ta’limot sari. Zardushtiylik o‘z davri jamiyatining samoviylashtirilgan modeli sifatida. Avesta tarixiy geografiyasida roviylik va haqiqiylik. Makon va zamon mavhumligining mohiyati. Umumbashariy g‘oya.

Qadimgi turkiy yozuvning shakllanishi. Alifbe harflar tizimi va ularning fonetik tizim bilan munosabati. Manbalaninig turkiy tillar taraqqiyotidagi o‘rni. Bitiklarda aks etgan siyosiy, ijtimoiy, madaniy va ma’naviy hayot. Xalqni birdamlikka chaqirish g‘oyasi. Bitiklardagi o‘gitlar. Turkiy marsiya ruhining aks etishi. Bitiklar tarixnavislikning o‘ziga xos bosqichi sifatida.

Qadimgi Parfiya podsholigining tashkil topishi. Siyosiy, ijtimoiy, madaniy hayot. Parfiyoniy yozuv va uning yodgorliklari tarixiy manba sifatida. Eski Nisa arxivi ma'lumotlarining tarixiy talqini. Hujjatchilik an'anasining qadimiy ildizlari.

Qadimgshi Xorazm vohasida sisvilizasion jarayonlar. Xorazmiy yozuvining shakllanishi. Yozma yodgorliklarining tarixiy manbashunoslik germenevtik talqini muammolari. Tuproqqala arxivi. Xorazmiy eptgrafik yodgorliklari va tarixiy jarayon.

Sug‘d yozuvi, uning turlari va vazifalari. Alifbe tizimining tovush ma’nolari. Yozma yodgorliklarining tasnifi. Buddaviy yodgorliklar. Moniychilik diniy adabiyoti namunalari. Suryoni xristian diniy adabiyoti va uning talqini masalasi. Sug‘d arxiv hujjatlari va ularning tarixiy manbashunoslik talqini.

Boxtari yozuvi masalasi. Oramiy boxtariysi. Yunon boxtar yozuvi va uning yodgorliklari tarixiy talqini. Surx kotal bitigi. Ayritom bitigi. Ravatak arxivi hujjatlari tarixiy manbashunosligi.

Abu Abdullohamad ibn Muso al- Xorazmiy al-Majusiy al-Qatrabbuliyning “Kitob at-tarix”, Madoiniy Abulhasan Ali ibn Muhammadning “Kitob al-mag’oziy”, Abulabbos Ahmad ibn Abu Ya’qub ibn Ja’far ibn Vahb ibn Vazih al-Kotib al-Abbosiyning “Kitob al-buldon”, Abulabbos Ahmad ibn Abu Ya’qub ibn Ja’far ibn Vahb ibn Vazih al-Kotib al-Abbosiyning “Tarix” , Balazuriyning “Kitob futux al-buldon”, Abulfaraj ibn Ja’far Xudama al-Basriy

al-Bag'dodiyning "Kitob ul-xiroj va san'at al-kitoba", Ibn al-Faqihning "Kitob axbor al-buldon", Abu Abdulla Muhammad ibn Ahmad ibn Nasr al-Jayhoniyning "Kitob axbor al-buldon", Abu Ja'far Muhammad ibn Jarir at-Tabariyning "Tarix ar-rusul val-muluk", Abu Abdullox Muhammad ibn Ahmad ibn Abubakr al-Muqaddasiyning "Ahsan at-taqosim", Abu Nasr Muhammad ibn Abdujabbor Utbiyning "Tarixi Yaminiy", Abu Mansur Abdulmalik ibn Muhammad ibn Ismoil as-Saolibiyning "Yatimat at-dahr", Abu Rayhon Beruniyning "Osor ul-boqiya", Narshaxiyning "Buxoro tarixi", "Hudud ul-olam", Nizomulmulkning "Siyosatnama" kabi IX-XII asrlarda yaratilgan Markaziy Osiyo tarixiga doir asarlar haqidagi ma'lumotlar va ularni qiyosiy germenevtik tahlil qilish ahamiyati va yo'llari keltirilgan.

Najmuddin Abu Hifs Umar ibn Muhammad ibn Ahmad ibn Luqmon an-Nasafiyning "Kitob al-qand fi tarixi Samarqand", Rashiduddinning "Jome ut-tavorix", Narshaxiyning "Buxoro tarixi", Nizomiy Aruziy Samarqandiyning "Chor maqola", Gardiziyning "Zayn al-axbor", Faxriddin Muborakshoh Mavarrudiyning "Tarixi Muborakshoh", Sa'dudin Muhammad Avfiyning "Lubob ul-albob", Juvayniyning "Tarixi jahonkushoy", Hamdulloh Qazviniyning "Tarixi guzida", Muhammad Banokokatiyning "Ravzat ulti-l-alob" asarlari va bu davrga doir huquqiy hujjat, yozishmalar, vasiqalar kabi XIII-XIV asrlarda yaratilgan Markaziy Osiyo tarixiga doir asarlar haqidagi ma'lumotlar va ularni qiyosiy germenevtik tahlil qilish ahamiyati va yo'llari keltirilgan.

Mavlono Nizomuddin Shomiyning "Zafarnoma", Mu'niddin Natanzining "Muntaxab ut-tavorixi Mu'iniy" ("Mu'iniyning saylangan tarixi"), Shahobuddin Abdullox, ibn Lutfulloh ibn Abdurashid al-Xavofiyning "Majmu at-tavorix", Xoja Tojuddin as-Salmoniyning "Tarixnama" yoki "Zayli Zafarnoma", Sharafuddin Ali Yazdiyning "Zafarnoma", Abdurazzoq Samarqandiyning "Matla' us- sa'dayn va majma' ul-bahrayn", Mir Muhammad ibn Sayyid Burxoniddin Xovandshoh ibn Kamoluddin Mahmud al-Balxiyning "Ravzat us-safo", Zahiriddin Muhammad Boburning "Borunoma" kabi Amir Temur va temuriylar davrida yaratilgan Markaziy Osiyo tarixiga doir asarlar haqidagi ma'lumotlar va ularni qiyosiy germenevtik tahlil qilish ahamiyati va yo'llari keltirilgan.

"Tavorixi guzida, Nusratnama", G'iyyosiddin Xondamirdirning "Habib us-siyar fi axbor afrod ul-bashar" ("Inson xabarlari va fardlarida do'stning tarjimai holi"), Kamoliddin Binoiyning "Shaybonynomma", Hofiz Tanish Buxoriyning "Abdullanoma", Hasanbek Rumlining "Ahsan ut-tavorix", Mirzo Muhammad Haydarning "Tarixi Rashidiy", Mahmud ibn Valining "Bahr ul-asror fi manoqib ul-axyor" ("Olijanob kishilarning jasorati haqidagi sirlar dengizi"), Muhammad Yusuf Munshiyning "Tarixi Muqimxoniy", Muhammad Amin Buxoriyning "Ubaydullanoma", Abdurahmon Tolening "Abulfayzxon tarixi" Muhammad Vafoyining "Tuhfat ul-xoniy" kabi Shayboniyalar va Ashtarxoniyalar davrida yaratilgan Markaziy Osiyo tarixiga doir asarlar haqidagi ma'lumotlar va ularni qiyosiy germenevtik tahlil qilish ahamiyati va yo'llari keltirilgan.

Abulg’ozi Bahodirxonning “Shajarayi turk”, Munisning “Firdavs ul-iqbol”, Muhammad Yusufning “Shajarai Xorazmshoxiy”, Mulla Muhammad Sharifning “Tarixi Amir Haydar”, Mir Olim Buxoriyning “Fathnomayi Sultoniy”, Ahmad Donishning “Tarjimai ahvoli amironu Buxoroyi sharif az amir Doniyol to asri amir Abdulahad”, Sayyid Mansur Olimiyining “Buxoro Turkiston beshigi”, Mirzo Abduazim Somiyning “Tarixi salotini Mang’itiya”, Mirzo Salimbekning “Tarixi salimi” kabi Xiva xonligi va Buxoro amirligi davrida yaratilgan Markaziy Osiyo tarixiga doir asarlar haqidagi ma’lumotlar va ularni qiyosiy germenevtik tahlil qilish ahamiyati va yo’llari keltirilgan.

Niyoz Muhammad Xo‘qandiyning “Ibratul Xavoqin (Tarixi Shohruxiy)”, Xudoyorxonzodaning “Anjum at-tavorix (Tarix yulduzlari)”, Mirzo Olim Mahdum Hojining “Tarixi Turkiston”, Muhammad Umar Umidiyining “Tarixchai Turoni”, Tojir Xo‘jandiyning “G’aroyibi sipoh”, Muhammad Hakimxon To‘raning “Muntahab at – tavorix (Xo‘qand va Buxoro tarixi, sayohat vaxotiralar)”, Uvaysiyning “Voqeati Muhammad Alixon” va “Jangnomai Xudoyorxoniy”, Muribiyning “Shohnomoyi devona Mutrib”, Andalibning “Shohnomoyi devona Andalib”, Abdug’afforbiyning “Zafarnomayi Xudoyorxoniy”, Beknazarning “Amirlashkar jangnomasi”, Avaz Muhammad Attor Xo‘qandiyning “Tarixi jahonnomayi”, Mirzo Olim Mushrifning “Ansob as-salotin va tavorix ul-xavoqin”, Muhammadrizo Marg’iloniyining “Tarixiy Aziziy”, Muhammad Fozilbekning “Mukammali tarixi Farg’ona”, Ibratning “Tarixi Farg’ona” kabi Qo‘qon xonligi davrida asosan shu xonlik tarixiga doir turli ma’lumot bergen asarlar haqida ma’lumotlar va ularni qiyosiy germenevtik tahlil qilish ahamiyati va yo’llari keltirilgan.

Buxoro Qushbegi arxiv. Xiva xonligi qozilik arxiv. Qo‘qon xonligi arxiv hujjatlari. Toshkent qozilik hujjatlari. Turkiston general gubernatorligi arxiv fondlari. Kolonial viloyatlar arxivlari hujjatlari.

Sovet davri siyosiy tarixi manbalari; ijtimoiy jarayonlar tarixi manbalari; sovet davri xo‘jalik tizimi tarixi manbalari; sovet davri madaniy sohalar tarixi manbalari;; Sovet davri huquqiy munosabatlar tarixi manbalari; fan, maorif, madaniyat, medisina, sport va boshqa sohalar tarixiga oid manbalar.

III. MUTAXASSISLIKKA OID MATNNI O’RGANILGAN SHARQ TILIDAN ONA TILIGA TARJIMA QILISH(600-800 b.b.)

Magistraturaga qabul sinovlarining birinchi bosqichida mutaxassislik fanlaridan yozma ishlar topshiriqlari bo‘yicha talabalar bilimini baholash mezonlari

Qabul sinovlarini baholash uchun maksimal baho - **100 ball** etib belgilanadi.

Mutaxassislik fanlari bo‘yicha kirish sinovi biletlarining har birida 3 tadan savol bo‘lib, ular quyidagi mezonlar asosida baholanadi:

1. Birinchi va ikkinchi savollar mutaxassislik fanlariga tegishli bo‘ladi. Ularning har biriga yozilgan javoblarni baholash **30 ball** doirasida amalga oshiriladi.

Savol bo‘yicha javoblarni baholash quyidagi jihatlarni hisobga olgan holda amalga oshiriladi:

- nazariy va amaliy bog‘liqlikda yoritilgan;
- mazmunni yoritishda mustaqil ilmiy mushohada yuritish iqtidori mavjudligi;
- nom va ilmiy atamalarni bilish darajasi;
- keltirilgan faktlarning hozirgi davrdagi jarayonlar, o‘zgarishlar bilan o‘zaro aloqadorlikda oolib berilganligi, chuqr ilmiy tahlil etilgan hamda xronologik jihatdan to‘g‘ri yoritilganligi;
- muammoni tizimli mustaqil tahlil qilganligi, o‘z fikrini erkin va mustaqil ifoda eta olganligi.

BAHOLASH SHKALASI:

1. Fikr aniq va izchil ifodalangan, barcha savollar mutlaqo to‘liq yoritilgan va bunda tegishli ilmiy adabiyotlarga tayanilgan va har tomonlama chuqr asoslangan javoblarga **26-30 ballgacha - a’lo** baho qo‘yiladi.

2. Savolga nisbatan to‘liq javob berilgan, fikr izchil ifodalangan, lekin bunda tegishli ilmiy va uslubiy adabiyotlarga kamroq e’tibor berilgan bo‘lsa, **21-25 ballgacha - yaxshi** baho qo‘yiladi.

3. Savolga qisman javob bera olgan va ma’lum darajada ilmiy, o‘quv-uslubiy adabiyotlaridan foydalangan bo‘lsa, **17-20 ballgacha - qoniqarli** baho qo‘yiladi.

4. Fikr aniq ifoda etilmagan, savolga qisman bo‘lsada to‘g‘ri javob berilmagan, tegishli ilmiy, o‘quv-uslubiy adabiyotlardan mutlaqo foydalanilmagan javoblar uchun **0-16 ballgacha - qoniqarsiz** baho qo‘yiladi.

2. Uchinchi savol bo‘yicha mutaxassislikka oid (ijtimoiy-siyosiy, iqtisodiy, madaniy, бадиий) mavzulardagi va 600 belgi atrofidagi hajmga ega sharq tilidagi matnni ona tiliga tarjima qilinadi.

Yozma tarjimani baholashda **40 ballik mezon qo‘llanadi**. Matn tarjimasi quyidagi mezon asosida baholanadi:

BAHOLASH SHKALASI:

a) matnni to‘liq 100% tarjima qilsa	40 ball
b) 90 % tarjima qilsa	36 ball
v) 80% tarjima qilsa	32 ball
g) 70% tarjima qilsa	28 ball
d) 60% tarjima qilsa	24 ball
e) 50% tarjima qilsa	20 ball
j) 50% dan kam tarjima qilsa	0 ball

Tarjima hajmidan kelib chiqib, baholashda oraliq ballar korsatkichlari ham qollanishi mumkin.

Yozma ish natijalari bo‘yicha sinov yakunida yig‘ilgan ballar jamlanadi va quyidagicha baholanadi:

1. 86 - 100 ballgacha – “a’lo”;
2. 71 - 85 ballgacha – “yaxshi”;
3. 56 – 70 ballgacha – “qoniqarli”;
4. 0 – 55 ballgacha – “qoniqarsiz”

ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Mirziyoyev Sh.M. Erkin va farovon, demokratik O‘zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. – T.: O‘zbekiston, 2016. - 56 b.
2. Mirziyoyev Sh.M. Tanqidiy tahlil, qat’iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik – har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo‘lishi kerak. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2016 yil yakunlari va 2017 yil istiqbollariga bag‘ishlangan majlisidagi O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining nutqi. // Xalq so‘zi gazetasi. 2017 yil 16 yanvar, №11.
3. Mirziyoyev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta’minlash – yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. – T.: O‘zbekiston, 2017. - 48 b.
4. Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan quramiz. – T.: O‘zbekiston, 2017. - 488 b. Каримов И.А. Асарлар. 1-19-жиллар. Т., Узбекистон. 1996-2008.
5. Alimova R.R. Markaziy Osiyo xalqlari tarixi (o‘rta asrlar). O‘quv qo‘llanma. - T., 2013.
6. Asqarov A. O‘zbekiston tarixi. (Eng qadimgi davrlardan milodning V asrigacha). - T. O‘qituvchi. 1994.
7. Doniyorov A.X. Markaziy Osiyo xalqlari tarixi tarixshunosligi. Darslik. T., 2020
8. Eshov I.B. O‘zbekistonda mahalliy va davlat boshqaruvi tarixi. T., 2012.
9. O‘rta asrlar tarixi (O‘zbekiston tarixi). Qo‘llanma. – Toshkent, 2007.
10. Saidov Sh. Markaziy Osiyo xalqlari tarixi. T., TDSHI, 2010.
11. Sultonov F., Bozorboyev F. O‘zbekiston hukmdorlari. – Toshkent, 2007.
12. Xodjayev A. Markaziy Osiyo xalqlari tarixiga old ma’lumotlar, T., 1-2 qism, 2014. -332 b.
13. Абу Райхон Беруний. Китоб ал-жамохир фи маърифат ал-жавоҳир (Минералогия). Нашрга тайёрловчилар А.Хасанов, М.Исхоков ва б. Тошкент: Миллий энциклопедия. –2017.
14. Абу Райхон Беруний. Танланган асарлар. I-VII жиллар. Тошкент: Фан, 1965 ва кейинги йиллар.
15. Алимова Д. ва б. Узбекистон тарихи 1917-1981. 5-нашри. Тошкент: Шарқ, 2006.
16. Алимова Д.А. История как история, история как наука. I-II тт. Ташкент. «Фан». 2008

17. Алимова Д.А. История как история, история как наука. Т. I. История и историческое сознание. – Т.: Узбекистон, 2008.
18. Ас-Саолибий. Ятимат ад-дахр. Араб тилидан И.Абдуллаев таржимаси.-Тошкент: 1976.
19. Ахмедов Б. А. История Балха (XVI — первая половина. XVIII в.). -Ташкент, 1982.
20. Ахунова М., Лунин Б.В. История исторической науки в Узбекистане Т. Фан, 1970. 220 б.
21. Аҳмедов Б.А. Историко-географическая литература Средней Азии XVI-XVII вв. Письменные памятники. Ташкент, 1985.
22. Аҳмедов Б.А. Узбекистон халқлари тарихи манбалари. Тошкент. 1991.
23. Аъзам А. Ҳижрий ва милодий таквимлар кунма-кун мутаносиблик жадваллари = Таблицы соответствия по дням между календарями Хиджры и Юлия-Григория. – Т. : Г.Гулом номидаги нашриётматбаа ижодий уйи, 2007.
24. Бартольд В.В. Собрание сочинений. Т. I-IX.. М. 1963-1976.
25. Восточное историческое источниковедение и специальные исторические дисциплины. Вып 1. М.: Наука, ГРВЛ, 1989.
26. Гулбадан бегим. Ҳумоюннома, Т., “Фан” 1959.
27. Дониёров А, Бўриев О., Аширов А.А. Марказий Осиё халқлари этнографияси, этногенези ва этник тарихи. Ташкент: Янги нашр, 2011.
28. Дониёров А. Историография этнографии независимого Узбекистана (1991-2001 гг.). Ташкент: Янги аср авлоди, 2003.
29. Дониёров А.Х. Марказий Осиё халқлари тарихи. Ўкув қўлланма. Т., 2014.
30. Ибн Арабшоҳ. Ажоиб ал-мақдур фи тарихи Таймур (Темур тарихида тақдир ажойибллари). – Тошкент: Мехнат, 1992.
31. Илҳомов З. Тарих фани методологияси. – Т.: ТДПУ 2013.
32. Исхаков М.М.Центральная Азия в системе мировой письменной культуры. – Ташкент, 2008.
33. Исҳоқов М.М., Файзиев Х.Т. “Марказий Осиё халқлари тарихшунослиги ва манбашунослиги”. Ўкув қўлланма. –Т., ТДШИ, 2017.
34. Кан Г. История Казахстана. Алмати. 2002; 2005.
35. Каталог Хивинских казийских документов. (XIX- начало XX вв.). Киота-Ташкент 2001.
36. Лунин В.В. Историография общественных наук в Узбекистане. Т., 1974.

37. Мадраимов А.А., Фузаилова Г.С. Тарихий манбашунослик. Үкув күлланма. Тошкент: “Фан”, 2006.
38. Масанов Н.Э., Абылхожин Ж.Б., Ерофеева И.В и др. История Казахстана: народы и культуры. Алматы, 2001.
39. Материалы по истории туркмен и Туркмении. Т. 1. VI-XV вв. М-Л., 1938.
40. Маҳмуд Қошғарий. Девону луготит-турк (нашр, таржима ва изоҳлар муаллифи С.Муталлибов). – Т.: 1960-63.
41. Маҳмуд Қошғарий. Девону луготит-турк (нашр, таржима ва изоҳлар муаллифи Қ.Содиков. Тошкент: 2018.
42. Миклухо-Маклай Н.Д. Описание персидских и таджикских рукописей Ин-та востоковедения. Вип. 3. Исторические сочинения. М. 1975.
43. Мирзо Улуғбек. Тўрт улус тарихи. – Тошкент: Чўлпон, 1994.
44. Мукминова Р.Г. О некоторых источниках по истории Узбекистана начала XVI в // ТИВ АН РУзб. Вып. III Таш. 1954.
45. Мукимов З. Иброҳим Тамғачхон олий мадрасаси (1066 й.) // Илмий ахборотнома, № 104 (2017). – Б. 22 – 26.
46. Мўминов И., Ўзбекистон ижтимоий-фалсафий тафаккури тарихидан, Т., 1964.
47. Набиев Р. Н. Из истории Кокандского ханства.– Ташкент, 1973.
48. Османов О.Дж. История Кыргызыстана. – Бишкек. 2010.
49. Отакўжаев А. Илк ўрта асрлар Марказий Осиё цивилизациясида турк-суғд муносабатлари. Монография. –Т.: ART-FLEX, 2010.
50. Прозоров С.М. Арабская историческая литература в Ираке, Иране и Средней Азии VII-сер X в. Шиитская историография. М.: 1980.
51. Расулов Р. Умумий тилшунослик. Дарслик. ТДПУ. Тошкент, 2010.
52. Рашид ад-Дин. Сборник летописей. В 3 томах. – М.-Л.: АН СССР, 1946 – 1960.
53. Ртвеладзе Э.В., А.С. Сагдуллаев. Современные мифы о далёком прошлом народов Центральной Азии. Т., 2007.
54. Сайдкулов Т. Ўрта Осиё халқлари тарихининг тарихшунослигидан лавҳалар. –Т.: Фан, 1993. 159 б.
55. Сайдов Ш.Ж. Марказий Осиё халқлари тарихи. Үкув кўлланма. ТДПИ., 2010.

56. Собрание восточных рукописей АНРУз. История. Составители: Юсупова Д.Ю., Джалилова Р.П., Ташкент, 1998.тори Ч.А. Персидская литература. Библиографический обзор: Пер. с англ. Т. I-III. М. 1972.
57. Собрание восточных рукописей. Ан УзССР. Т. I-XI. Таш. 1952. 1987.
58. Султанов Т. И. «Му‘изз ал-ансаб» и чингизиды «Киже» // Восток. № 6 (1994).
59. Темур Тузуклари. Сўзбоши муаллифи ва масъул мухаррир М.Али, форсчадан тарж. А.Соғуний ва Ҳ.Кароматов. – Тошкент: Шарқ, 2005.
60. Ўзбекистон халқи ва давлатчилиги тарихининг концепцияси. Тузувчилар: М.Исҳоқов, Б.Маннонов. “Ўзбекистон тарихи” №1, 1999.
61. XX асрнинг дастлабки ўттиз йилида Ўзбекистонда тарихи фани. 1-2 жиллар. Т.: 1994. 34 б.
62. Ҳайитов Ш.А., Н.С.Собиров, А.С.Легай. «Хориждаги ўзбеклар». Тошкент. «Фан» 1992.
63. Шадманова С. Тарихий тадқиқотларнинг методологияси ва замонавий усуслари. Дарслик –Т.: Barkamol fayz media, 2018.